

מזריץ'

היהודים התיישבו במזריץ' (בגרמנית: Meseritz) קרוב לוודאי כבר במאה ה-14. הרובע היהודי נמצא בחלקה הצפון-מזרחי של העיר, בין חצי העיגול של חומות העיר, ברחובות דהיום, 30 סטיצ'ניה וקס. סקארגי. בכיכר שכולה הייתה מלאה בתים הוקם בית הכנסת, שהגישה אליו הייתה דרך שער אחד הבתים. ב-1520, לאחר שריפת העיר ולאחר איומיהם של התושבים הנוצרים כי יעזבו אותה, המלך זיגמונט הראשון "הזקן" גירש את יהודי מזריץ'.

הם שבו, כאשר תושבי העיר הנוצרים נסוגו בהם מהצהרת הפקעת מיסי היהודים. היהודים נמנו כבר בצו שהוציא נסיך ברדנבורג ב-1532 ובמניית עושרה של מזריץ' מהשנים 1564-1565. בין השנים 1607-1613 היהודים גורשו פעם נוספת. וכל פעם שבו, וב-1673 המלך ולדיסלב הרביעי נתן להם אישור לבנות מחדש את בית הכנסת והעניק להם זכויות יתר רבות, שהיו בבסיסו של ויכוח נוסף עם תושבי העיר הנוצרים. בשעת מלחמת שוודיה, ב-1656 וכתוצאה מהאשמות שווא בדבר נאמנות לשוודים, חיילי של ההטמן צ'ארנייצקי רצחו כ-100 משפחות. לתקופת מה הקהילה היהודית חדלה מלהתקיים.

כתוצאה מחלוקת פולין השנייה (1793) מזריץ' ניתנה לשליטת פרוסיה. מפקד האוכלוסין הראה, שמתוך 2510 מתושבי העיר, 700 היו יהודים. השריפה הגדולה ב-1824 כילתה את חלקה המזרחי של העיר יחד עם הרובע היהודי ובית הכנסת. בית כנסת חדש הוקם שנתיים מאוחר יותר והוא קיים עד היום. כאשר הוצת, בליל הבדולח, הייתה זאת יותר פעולה סימבולית משום שכבר לפני זה הגרמנים הפכו את המבנה למחסן. בתום המלחמה הוא הולאם על-ידי אוצר המדינה וכעת הוא הותאם לשמש כחנות. החל מ-1976 בית הכנסת רשום ברשימת האתרים לשימור.

לאחר שהוענקו ליהודים זכויות האזרח החלה ההגירה לערים הגדולות במערב פרוסיה. ב-1842 חיו במזריץ' 1190 יהודים; היה זה מספר שיא. זמן קצר לפני מלחמת העולם הראשונה, הציבור היהודי מנה כבר עשירית מכך. היחסים היהודיים-גרמנים המשיכו, פחות או יותר, בלי בעיות עד למשבר הגדול (1929-1933) והגעת הנאצים לשלטון.

למרות שמספרם של היהודים 105 מתוך המספר הכולל של 7158 תושבים, החלו להטיל עליהם אשמה למצב הכלכלי הקשה והביאו לפוגרומים ומעצרים. בעת "ליל הבדולח", 9-10 בנובמבר 1938, ה S.A. הרס את בתי היהודים ואת חנויותיהם, ואת הגברים אסרו במרתפי העירייה. היהודים האחרונים חיו במז'ריץ עד ל-1942, כאשר כולם נעצרו וגורשו אל הגטאות ואל מחנות ההשמדה.

בגבולות האדמיניסטרטיביים של מז'ריץ' דהיום, בשטחו של בית החולים לחולי הנפש והעצבים באובז'יצה, התקיים מכלול גדול של בתי החולים הגרמניים - *Posener Provinzial- Irrenanstalt Meseritz-Obrwalde*. כאן טופלו גם יהודים. עד לעליית הנאצים לשלטון היה ליהודים אולם תפילה בבניין ההנהלה. בשטח מכלול בתי החולים פעל בית עלמין שחולק לחלקות לפי עדה ודת. החלקה היהודית נמצאה צפונית לחלקה האוונגלית והקתולית, בה נקברו מטופלים בני דת משה ועוד בשנות ה-60 של המאה ה-20 נראו שם עדיין מצבות בודדות. בקיץ 1942, בשטחו של מכלול בתי החולים *Meseritz-Obrwalde*, הגרמנים החלו בהמתת מטופלים במסגרת תוכנית האותנסיה T4 והמשיכו בפשעיהם עד לינואר 1945. היו גם יהודים בין הנרצחים. בנובמבר 2004, בשטח בית העלמין באובז'יצה, הוקמה יד זיכרון לזכר המטופלים הנרצחים של בית החולים. סמליות יד הזיכרון מתייחסת גם לסמלי היהדות ומהווה יד זיכרון גם למטופלים ממוצא יהודי אשר איבדו את חייהם באובז'יצה בעת מלחמת העולם השנייה.